

Reykjavíkurborg
Barnavernd Reykjavíkur

Nefndasvið Alþingis

Austurstræti 8-10

150 Reykjavík

Reykjavík 8. mars 2018.

Umsögn Barnaverndarnefndar Reykjavíkur um frumvarp til laga um breytingu á lögum um ættleiðingar, nr. 130/1999, með síðari breytingum (umsagnir nánustu fjölskyldu). Þingskjal 198 - 128. mál.

Barnaverndarnefnd Reykjavíkur vill með umsögn þessari koma á framfæri afstöðu sinni til frumvarps til laga um breytingu á lögum um ættleiðingar nr. 130/1999. Í frumvarpinu er mælt fyrir um aðkomu nánustu fjölskyldu látins foreldris eða foreldra, séu foreldrar báðir látnir, áður en afstaða er tekin til ættleiðingar.

Barnaverndarnefnd Reykjavíkur tekur undir að þegar um stjúpættleiðingar er að ræða geti verið mikilvægt að afla afstöðu nánustu fjölskyldu látins foreldris þar sem líkur eru á að mikil tengsl séu á milli barnsins og fjölskyldu kynforeldris sem barnið býr ekki hjá. Það er þó mat nefndarinnar að í ákvæðinu þurfi að koma fram með skýrum hætti hvort afla eigi afstöðu allra aðila sem tilgreindir eru í frumvarpinu og hvaða vægi umsagnir viðkomandi eiga að hafa. Einnig þarf að gera ráð fyrir því að sá möguleiki komi upp að ekki sé unnt að afla afstöðu allra sem taldir eru tilheyrja nánustu fjölskyldu barnsins. Auk þessa þarf einnig að taka tillit til þess að aðilum innan nánustu fjölskyldu barns getur greint á um það hvort ættleiðing sé barninu fyrir bestu.

Barnaverndarnefnd Reykjavíkur telur mikilvægt að gerður sé greinarmunur á því hvort um er að ræða ættleiðingu fósturbarna annars vegar eða frumættleiðingu og stjúpættleiðingu hinsvegar. Þegar um fósturbörn er að ræða kemur beiðni um ættleiðingu í kjölfar þess að barnaverndarnefnd hefur tekið við forsjá barns og vistað barnið, fyrst í tímabundnu fóstri og síðar í varanlegu fóstri, á vegum barnaverndarnefndar. Forsjá barna flyst til barnaverndarnefnda ýmist með þeim hætti að foreldrar afsala sér forsjá skv. a lið 25.1. mgr. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002, eða forsjáraðilar eru sviptir forsjá barns síns með dómi sbr. 29. gr. barnaverndarlaga. Barn fer þá á heimili fósturforeldra í varanlegt fóstur þar til það verður sjálfráða. Skv. 4. tl. 3. gr. reglugerðar nr. 804/2004 um fóstur er markmiðið með ráðstöfun í varanlegt fóstur að tryggja fósturbarni viðeigandi uppeldisaðstæður og gefa því tækifæri á að mynda varanleg tengsl við fósturforeldra sína.

Börn sem vistuð eru í varanlegu fóstri geta verið vistuð hjá ættingjum sínum og því getur hæglega komið upp sú staða að aðrir ættingjar leggist gegn því að barnið verði ættleitt til viðkomandi fósturfjölskyldu vegna ósættis innan fjölskyldunnar. Þá er einnig sá möguleiki fyrir hendi að ættingjar barnanna hafi óskað eftir því að fá að vista börnin en barnaverndarnefnd metið umrædda ættingja vanhæfa. Það gefur því auga leið að eigi að afla umsagnar nánustu fjölskyldu barns í slíkum tilfellum verði umsögnin alltaf á þá leið að viðkomandi mælir ekki með því að barnið verði ættleitt. Að mati Barnaverndarnefndar Reykjavíkur er ákveðin hættu á að upp blossi deilur og átök milli aðila sem óhjákvæmilegt er að barnið verði vart við.

Barnaverndarnefnd Reykjavíkur vekur athygli því að starfsmenn barnaverndarnefnda þekkja í öllum tilfellum málefni fósturbarna mjög vel og eru því vel í stakk búnir til að meta hvað er börnunum fyrir bestu. Í 19 ár, allt frá því að lög um ættleiðingu nr. 130/1999 tóku gildi, hefur barnaverndarnefndum verið gert að taka afstöðu til þess hvort nefndirnar samþykki umsókn fósturforeldra um ættleiðingu barna sem nefndirnar hafa forsjá yfir, sbr. 3. mgr. 7. gr. laganna. Hafa starfsmenn nefndanna og barnaverndarnefndir því lagt mat á það hvort hagsmunum fósturbarna sé best borgið með ættleiðingu í bráðum tvo áratugi. Barnaverndarnefnd Reykjavíkur hefur á þessum langa tíma aldrei mælt með ættleiðingu barns nema að vel ígrunduðu máli. Að baki jákvæðri umsögn barnaverndarnefndar Reykjavíkur um ættleiðingu liggur mikil vinna sem meðal annars er fólgin í heimsóknum á fósturheimili og samtölum fagaðila við barnið og fósturforeldra. Meðal þeirra upplýsinga sem áhrif hafa á niðurstöðu nefndarinnar er afstaða fósturforeldra til þess hvort barnið fái að þekkja uppruna sinn, og lögd er áhersla á að börnin hafi vitneskju um það hver þau eru á sama tíma og gætt er að því að börnin aðlagist fósturheimilinu til fulls.

Þá er ástæða til að benda á að upp hafa komið mörg tilfelli þar sem starfsmenn Barnaverndarnefndar Reykjavíkur hafa orðið þess áskynja að fósturbörn upplifa reglubundnar heimsóknir starfsmanna oft og tíðum á þann hátt að þau tilheyri fjölskyldunni ekki fullkomlega. Það er sérstaklega áberandi í þeim tilfellum þar sem önnur börn eru á heimilum fósturforeldra, sem ekki eru fósturbörn, en þá geta reglubundnar heimsóknir starfsmanna barnaverndarnefnda valdið vanlíðan hjá fósturbörnum þar sem hin börnin fá ekki sambærilegar heimóknir.

Að mati starfsmanna barnaverndarnefndar Reykjavíkur er afar mikilvægt að horfa til þess að fósturbörn öðlast ekki erfðarétt til fósturforeldra sinna. Í þeim tilfellum þar sem önnur börn eru á heimili fósturforeldra verður því staða barnanna ekki jöfn, hvað erfðarétt varðar, við andlát fósturforeldris.

Barnaverndarnefnd Reykjavíkur bendir á að í frumvarpinu er hvergi vikið að því hvort, og þá hvernig, bregðast skuli við ef ekki reynist unnt að afla afstöðu nánustu fjölskyldu barns. Í 11. gr. gildandi laga er kveðið á um leita skuli umsagnar þess foreldris sem ekki fer með forsjá“ *ef unnt er*“, áður en afstaða er tekin til ættleiðingarumsóknar. Í frumvarpinu er orðalagið hinsvegar: „*skal þá leita umsagnar*“ og því ekki gert ráð fyrir þeim möguleika að afstöðu nánustu ættingja barnanna verði ekki aflað. Reynsla starfsmanna barnaverndarnefndar Reykjavíkur hefur sýnt að á stundum getur reynst ómögulegt að afla

afstöðu ættingja barns. Í sumum tilfellum er jafnvel ekki vitað hverjir kynforeldrar barnsins eru. Skal tekið fram að ávallt er reynt hafa uppi á kynforeldrum og eru uppi dæmi um það hjá Barnavernd Reykjavíkur að starfsmenn nefndarinnar hafi ferðast landa á milli í þeim tilgangi að hafa uppi á kynforeldri barns.

Barnaverndarnefnd Reykjavíkur telur eðlilegt að fósturvistun verði afmarkaður ákveðinn tími áður en hægt er að sækja um ættleiðingu og sjá starfsmenn nefndarinnar fyrir sér að tvö ár séu hæfilegur tími til að unnt sé að segja til um það hvort hagsmunum barnsins sé best borgið með þeim hætti að barnið verði ættleitt. Að þeim tíma loknum yrði leitað eftir samþykki barnaverndarnefnda og afstöðu kynforeldra aflað. Takist ekki að hafa uppi á kynforeldrum innan ákveðins tíma yrði að líta svo á að ekki sé unnt að afla afstöðu viðkomandi og umsögn barnaverndarnefnda yrði því að standa ein og sér.

Að mati Barnaverndarnefndar Reykjavíkur er, líkt og áður kom fram, mikilvægt að horfa til þess að aðstæður við ættleiðingu fósturbarna eru á margan hátt afar ólíkar því sem við á þegar um er að ræða ættleiðingu stjúbarna eða þegar frumættleiðing fer fram. Fósturbörn hafa í flestum tilfellum verið tekin úr umsjá foreldra sinna fyrir tilstuðlan barnaverndaryfirvalda. Þá hafa dómstólar lang oftast einnig lagt mat á það að hagsmunum barnanna sé best borgið í umsjá annarra en kynforeldra sinna. Mörg barnanna hafa upplifað erfiðleika og mikið umrót í lífi sínu og telur Barnaverndarnefnd Reykjavíkur að stuðla eigi að sem mestum stöðugleika í lífi þessara barna. Það er mat nefndarinnar að ef frumvarpið verði að lögum geti það orðið til þess að barn sem vistað er í varanlegu fóstri búi við óvissu um framtíð sína og stöðu innan fósturfjölskyldu sinnar vegna þess að óhæfilegur dráttur verður á því að afla afstöðu kynforeldra sem ómögulegt reynist að hafa upp á. Óvissan verður að mati nefndarinnar enn meiri ef einnig á að afla afstöðu nánustu ættingja barnsins.

Er af hálfu barnaverndarnefndar Reykjavíkur talið farsælt að lögin geri ráð fyrir því að ættingjar og aðrir nákomnir barni sem ættleitt hefur verið af fósturforeldrum geti sótt um umgengni við barnið. Barnaverndarnefnd eða sýslumaður hafi þá úrskurðarvald um það hvort umgengni við nánustu fjölskyldu og þeirra sem teljast nákomnir barninu sé barninu fyrir bestu.

Virðingarfyllst,

f.h. Barnaverndarnefndar Reykjavíkur,

Kolbrún Þorkelsdóttir,

lögfræðingur

Halldóra Dröfn Gunnarsdóttir,

framkvæmdastjóri